

Bruk av gjenbruksmaterialer i barnehage - En ressurs under leken

Abel Muteba

Kandidatnummer: 20

Bacheloroppgave

BHBAC3920

3REAL

Trondheim, april 2022

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

SAMMENDRAG

Innledning: Rammeplan for barnehagen anbefaler barnehage å involvere seg i bærekraftig utvikling. Dette har ført til sertifisering av noen barnehage med grønt flagg etter at barnehagen har vært involvert i praktiske og miljøopplæring aktiviteter som for eksempel sortering av avfall og gjenbruk. Barnehagen skal legge til rette for at barna skal lære verdier om å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Denne bacheloroppgaven har som problemstilling å undersøke hvordan leken blir ved bruk av gjenbruksmaterialer for barn i barnehage.

Metode: I denne bacheloroppgaven ble det tatt i bruk kvalitativ forskningsmetode. Det ble gjennomført et intervju med barnehagelærer og tre observasjoner i form av praksisfortellinger.

Funn og drøfting: Det ble gjennomført et intervju med barnehagelærer og tre observasjoner i leke situasjon i en barnehage. I situasjoner hadde barna hadde god tilgang til material, fikk de muligheten til å utforske gjenbruksmaterialene under lek og aktiviteter. Observasjoner av leken med gjenbruksmaterialer i barnehagen viste at barna ble stimulerte til å bruke fantasi, noe som førte til kreativitet i fellesskap. Det ble påpekt at i noen tilfeller er voksenrollen viktig for å initiere overgang når barna skal kom i møte med nye gjenbruksmaterialer.

Avslutning: Barnehagelærer har et ansvar om å legge til rette for at barna får kjennskap til ulike gjenbruksmaterialer som kan stimulere og fremme kreativitet. Bruk av gjenbruksmaterialer i barnehage er bærekraftig for miljøet når de brukes av barna i leken.

Innhold

1. Innledning	5
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	5
1.2 Avgrensning problemstilling.....	6
1.3 Problemstilling	7
1.4 Oppgavens disposisjon	7
2.0 Teori.....	7
2.1 Gjenbruksmaterialer i lek som kontekst.....	7
2.2 Kreativitet.....	9
2.3 Lek.....	10
2.4 Fysisk lekemiljø i barnehagen	10
3. Metodedel	11
3.1 Datainnsamling.....	12
3.1.1 Informant	12
3.1.2 Intervju med personalet.....	13
3.1.3 Gjennomføring av observasjon	13
3.2 Analyse av innsamlet data	14
3.3 Metode Kritikk.....	14
3.4 Etikk	15
4. Funn.....	17
4.1 Oppsummert samtale.....	17
4.1.1 Variasjon i gjenbruksmaterialer denne barnehagen.....	17
4.1.2 Gjenbruksmaterialer bidrar til utvikling av kreativitet og lek	17
4.1.3 Hvordan barnehagelærer kan legge til rette for gjenbruksmaterialer i barnehage.....	18
4.2 Praksisfortelling.....	18
4.2.1 Praksisfortelling basert på voksenstyrt aktivitet med gjenbruksmaterialer	18
4.2.2 Praksisfortelling med fokus på lyd	19
4.2.3 Praksisfortelling basert på barnestyrt lek med gjenbruksmaterialer.....	20
5. Drøfting.....	21
5.1 Udefinert leketøy som er rettet mot uspesifisert kjønn	21
5.2 Prosjekter som stimulerer fantasi og kreativitet ved gjenbruksmaterialer i barnehagen.....	22
5.3 Kreativitet og samspill i Leken med gjenbruksmaterial	24
5.4 Lekemiljø i barnehage.....	26
4.5 Barnesikkerhet ved bruk av gjenbruksmaterialer	28

6. Avslutning.....	29
Formål.....	34
Hva innebærer det for deg å delta?	34

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Under utdanningsperioden min på Dronnings Mauds Minne Høgskole har jeg hatt mange forelesninger, men det er en av forelesningene som gjorde et stort inntrykk på meg. Denne forelesningen gikk ut på at vi ble bedt om å gå ut i naturen for å samle inn søppel som hadde potensiale til å være gjenbruksmaterial. Vi, studenter laget en plakat ut av materialet og satt den til utstilling. Etter å ha gjennomført denne oppgaven, kom barnehages barn på besøk og la merke til plakaten. Etterhvert begynte de barna å leke med materialet på plakaten, og noen barn hadde revet av materialet fra plakaten og lekte med det. Det var fascinerende å se hvordan barna tok i bruk «søppel materialet» i leken. Dette miljøarbeidet ble forsterket under en mine praksisperioder hvor barnehager jobbet systematisk med miljøutfordringer i sin hverdagen.

Under denne barnehagelærerutdanningen har jeg vært i praksis i tre ulike barnehager. Jeg observerte i mine praksisperiodene at hver av disse barnehagene hadde sitt eget fokus området, der de tok for seg et miljøtema som de ønsket å utvikle. En av disse tre barnehagene hadde et grønt flagg. Jeg forstår det slik at en barnehage får et grønt flagg når barnehagen har blitt sertifisert. Sertifisering går ut på at barnehagen skal ha vært involvert i praktiske og miljøopplæring aktiviteter. Grønt flagg bidrar til kontinuerlig miljøundervisning og læring for bærekraft utvikling slik disse blir inkludert i stor grad i barnehagens rammeplan. Et fokusområdet som barnehage kan involvere seg, kan det være for eksempel sortering av avfall. Etterhvert kan barnehagen søkes om å få et miljøsertifisering (<https://grontflagg.fee.no/barnehage>). Det å jobbe med miljøarbeid i barnehage stemmer overens med anbefaling i Rammeplan for barnehagen som sier noe om barnehages involvering i bærekraftig utvikling (Utdanningsdirektorat, 2017, s. 10). Begrepet «Bærekraftig utvikling» er en oversettelse fra engelsk ordet «sustainable development» som ble kjent gjennom Bruntlandtkommisjons sluttrapporten «Vår felles framtid» i 1987 (Olerud, et al., 2022). Begrepet går ut på at mennesker i dagens samfunn kan få dekket sine grunnleggende behov uten at dette gir negative konsekvenser for fremtidige. Bærekraftig utvikling omfatter tre områder som er klima og miljø, økonomi og sosiale forhold (FN- SAMBANDET, 2022a).

Rammeplanen sier at barnehagen skal legge til rette for at barna skal lære verdier om å ta vare på seg selv, hverandre og naturen (Utdanningsdirektorat, 2017, s. 10). Dette er en del av Forente Nasjoner (FN) bærekraftsmål. FNs bærekraftsmålet 12.5: «Innen 2030 redusere avfallsmengden betydelig gjennom forebygging, reduksjon, materialgjenvinning og ombruk» er en del av delmål til mål 12 som er et av de 17 FNs bærekraftsmål om å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030 i verden (FN- SAMBANDET, 2021; FN- SAMBANDET, 2022b). Hvis Rammeplan for barnehagen har samme mål som FN, vil dette føre til felles måloppnåelse ved at materialer blir brukt om igjen, dermed reduseres det mengde av avfall. Fordi jeg ønsker å vite mer om hvordan gjenbruksmaterialer kan brukes i barnehager, om gjenbruken av materialer har noen betydning i barnas lek der for eksempel tradisjonelle leker er fjernet, besøkte jeg ReMida senter. Dette senteret har som mål å skape et senter som tilbyr barn og pedagoger overskuddsmaterialer fra butikker og bedrifter til bruk i kreativ lek og læringsprosesser. ReMida senteret er inspirert av Reggio Emilias filosofi som sier noe om å finne uttrykket «materialenes nye liv» (ReMida Trondheim, u.å).

1.2 Avgrensning problemstilling

Når en tenker på gjenbruk, er det vanlig at ordet blir assosiert med et miljøperspektiv forbundet med visse ting som for eksempel klær, glass-, papp- og plastemballasje som kan bli brukt om igjen eller resirkulert. I det engelsk litteratur er det referert til strategier for å redusere mengde avfall, og det er omtalt som de «tre R» som R for «Reduce», «Reuse» og «Recycle». Det vil si at en bør bruke materialer om igjen, men en bør helst redusere bruken (Holt, 2018, s. 1). Jeg ønsker å fokusere på hvordan gjenbruksmaterialer er tatt i bruk som lek uten å ha søkelyset på avfallssortering. Jeg tenker at riktig bruk av gjenbruksmaterialer i leken kan føre til at barna kan få til å bruke fantasien og utvikle kreativiteten.

1.3 Problemstilling

Min problemstilling er «*Hvordan blir leken ved bruk av gjenbruksmaterialer for barn i barnehage?*»

1.4 Oppgavens disposisjon

Denne bacheloroppgaven er delt i seks kapitler, hvorav den første kapittel er innledning. Det andre kapittel er teoridelen hvor jeg presenterer teorien som jeg skal knyttet til mine funn. Metodedel er det tredje kapittel hvor jeg viser hvilken metode som jeg har benyttet meg for å finne svar på problemstillingen. Valg av metode og datainnsamling er presentert i dette kapittel. Funn fra undersøkelse for å finne svar på problemstillingen er presentert i det fjerde kapittel som er delt i to under kapitler. Det femte kapittelet er drøfting hvor funnene er drøftet i lys av teorien og selv valgt litteraturer som jeg har funnet. Det sjette kapittelet som er det siste kapittel i denne oppgaven er en avslutning.

2.0 Teori

2.1 Gjenbruksmaterialer i lek som kontekst

Rosvold beskriver ordet «gjenbruk» som overflødige, umoderne og unødvendige ting som brukes om igjen eller omdannes i stedet for å kastes. En må legge skille mellom gjenbruk og gjenvinning som betyr at ting fra avfall plukkes fra hverandre til råvare for å lage nye varer. Avfall eller søppel er ting som er kasserte fordi de ikke lenger har sine opprinnelige verdier. Det kan være stoffer, emballasje, gjenstander og restprodukter (Rosvold, 2021; Store Norske Leksikon, 2022). Bråten og Kvalbein sier at “Når man velger bruk i stedet for kast, ser man verdien og muligheter til tingen” (Bråten & Kvalbein, 2014, s. 24). Dette kan føre til reduksjon i avfallsmengden som kan genereres. Som resultat av gjenbruk vil miljøet spares for avfall og karbondioksid (CO₂) utslipp, og energi kostnader knyttet til produksjon av nye ting (Bråten & Kvalbein, 2019, s. 157).

Materialet som tas inn for gjenbruk kan ha ulike betydning, og materialet kan ses på med et annet perspektiv ved at det kan gis et helt nytt liv med nye spennes egenskaper. For eksempel et gammelt dekk. Før var et dekk som regel betraktet som et gammelt dekk og ble sett på som slitt gummi. Dekket har transformering muligheter i selve materialet. Når vi er i en skapende sammenheng, kan vi bytte identitet til materiale og gir den nytt liv og mening. Med maling og plassering av puter i dekket, kan det bli til en hunds seng. Det dekket har vært gjennom en endringsprosess og har fått et nytt ytre identitet, men det beholder funksjonen som et dekk. Waterhouse hevder at mange av materialer i gjenbruksmateriales kategorien har knyttet seg til en historie av materialer som hadde en funksjon tidligere i en annen kontekst (Waterhouse, 2013 s. 86).

Gjenbruksmaterialer er med å bidra til barns kreativ prosess og kunstnerisk uttrykk. Waterhouse skriver «Å transformere emballasje, klær, pappesker og industriavfall er en spennende prosess som handler om å oppdage, utforske og eksperimentere med materialer i en formskaping prosess. En prosess som kan utvikle barns kreative tankemønster og handling sett» (Waterhouse, 2013, s. 86). Den voksne spiller en viktig rolle i å jobbe med barn og gjenbruksmaterialer. Kunst, kultur og kreativitet i rammeplanen for barnehage forteller om ulike uttrykksformer som barn kan møte. Rammeplanen sier også at personalet skal stimulere barnas nysgjerrighet, utvide deres forståelse og bidra til undring (Rammeplanen, 2017, s. 50-51). Ved å arbeide med gjenbruksmaterialer er det viktig at personalet er i dialog med barna om den skapende prosessen. Dette kan føre til at barna får utvidet sin kunnskap om natur, miljø eller forbruk. Den voksne må ofte spørre barna slik at han eller hun kan få barnets tanker under prosessen.

For at barna skal utvikle kreativitet med gjenbruksmaterialer, må det være et hensikt bak. Det skal være materialer som styrker barns kreative kompetanse (Waterhouse, 2013, s. 86).

Gjenbruksmaterialer har en fleksibilitet som gjør at de egner seg til å være lekematerialer, i tillegg gir de mange muligheter som for eksempel formingsmaterialer. Barnehagelærer må velge materialer og utstyr som har god kvalitet. Med god kvalitet så menes det at materialer som ikke blir ødelagt og må erstattes på nytt. Materialer med dårlig kvalitet eller materialer som ikke blir tatt vare på ender opp som søppel raskt (Waterhouse, 2013 s. 86, 153). For eksempel hvis en har et prosjekt som går på bygging og forming, vil det være lurt å ha materialer som klosser eller

leire. Disse materialene fører til at barna kan uttrykke seg selv gjennom materialene og finner løsninger for å løse oppgaver. Dette kan utvide barnets kreativitet og kunnskap under prosjektet. Å jobbe med gjenbruk i barnehagen gjør at gir barna får en forståelse for bærekraftig utvikling. Waterhouse beskriver at bærekraftig utvikling som en vekst og utvikling som ikke ødelegger miljøet, enten når det gjelder luftforurensning, avskoging eller utrydding av dyr og planter (Waterhouse, 2013, s. 88). Barn skal lære at handlinger som utføres av alle i dag, kan det føre til konsekvenser i fremtiden. Rammeplan forteller om at barnehagen skal være en arena der barna lærer å tenke kritisk og etisk over sine handlinger. Barna skal gjøre seg erfaringer med å gi omsorg, ta vare på omgivelser og naturen. Barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen (utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11).

2.2 Kreativitet

En kan lure på hva er kreativitet? Kreativitet har ulike definisjoner og kan være vanskelig å gi en spesifikk definisjon. Kreativitet kan ha forskjellige betydninger fra en person til en annen. Ordet kreativitet kommer fra den latinske ordet «creare» som betyr «Bringe til verden». Det betyr å uttrykke seg, skape noe nytt eller løse en utfordring i hverdagen. Haabesland & Vavik definerer kreativitet som et produkt av flere faktorer. Det vokser ut av individets unikheter på den ene siden og av materialene, hendingene og menneskelige forhold på den andre siden. Denne definisjonen tar vare på den kreative personen, den kreative prosessen, produktet og miljøet. Mange kan koble kreativitet opp mot en iboende evne til visse mennesker med uvanlige talenter. Kreativitet har ingenting å gjøre med kunstneriske eller musikalske talenter. Det er en måte å tenke og uttrykke oss på (Haabesland & Vavik, 2010, s. 207). Torrance mener at «det skal mot til å være kreativ. I det øyeblikket du får en ny idé, er du et mindretall på en». Torrance beskriver kreativitet som en ting som kreves trening. En må ha viljen til å prøve å feil (Haabesland & Vavik, 2010, s. 212). I følge Haabesland og Vavik synes barnas produkter og bilder å være originale og personlige. De er i hvert fall veldig forskjellige fra voksnes bildeprodukt. Dette kan være fordi en tror at barn er mer kreativ enn voksne. En grunn til det kan være at barna ikke har manglende virkelighetsoppfatning eller erfaring. For at barnet skal utvikle sin kreativitet, er det viktig at barnet har en deltakende voksen ved siden av seg. Den voksne må legge til rette for at barnet kan utvikle seg kreativt. Det viktigste er å peke på den utforskende og åpne holdningen

som barn har i barnehagen. En slik holdning er nemlig en viktig forutsetning for en kreativ atferd (Haabesland & Vavik, 2010, s. 218).

2.3 Lek

Bakke sier at “til god lek trengs gode rom, skjermet tid og bredt utvalg av tilgjengelig materialer. Barnehagelæreren har ansvaret for at god lek og læring kan finne sted.” (Bakke, 2013, s.141). En kan lure på hva leketøy er. Hvis vi skal finne ut hvordan vi skal bruke gjenbruksmaterialer i lek, må vi også ha kjennskap til leketøy begrepet. I følge Lillemyr blir leketøy ofte assosiert med barn, selv om voksne også kan benytte seg av det. Leketøy blir først et leketøy når det blir brukt i kontekst med lek. Leketøyer kan representere noe annet enn det de er i virkeligheten. Når barna kommer i kontakt med leketøy, kommer det fram at kreativiteten og fantasien kommer i bruk. Barna får tenke på hva og hvordan de kan benytte seg gjenstanden (Lillemyr, 2014, s. 54). God lek med materialer forutsetter utprøving, gjentakelse, varighet, fornyelse, kombinasjon av materialer (Bakke, 2013, s. 141). Med denne definisjon om leketøy kan leketøyet være alt fra flasker, pinner eller bokser. Gjenbruksmaterialer har en fleksibilitet som gjør at de egner seg til å være lekematerialer, i tillegg til at gjenbruksmaterialene gir mange muligheter som formingsmaterialer (Bråten & Kvalbein, s. 152, 2019).

2.4 Fysisk lekemiljø i barnehagen

I Reggio Emilias filosofien er det en stor vekt på areal, rom og undervisningsmiljøet som tema. Rommet er sett på som en viktig medhjelper i barns læringsprosess. Waterhouse skriver «Organisering av ulike soner, tilrettelegging av materialer, bruk av vegger som utsiling, lys og tekstiler er faktorer som spiller inn på barns læringsmiljø (Waterhouse, 2017, s. 115). “Når barn tar i bruk rommet, skapes det sansing, bevegelse og samhandlinger. Rom og materialer settes i spill som gjør at noe skjer, og rommet får betydning på nye måter.” (Bernsen, 2019, s. 75). “Det er viktig å være fleksibel dersom barna trenger mer tid til å utforske enn det som er planlagt. Barna kan komme med nye ideer når de får tid til å leke i møte med materialene.” (Bernsen, 2019, s. 82-83).

3. Metodedel

I dette kapittel skal jeg beskrive metode og valg av metode som jeg har brukt for å finne svar på problemstilling. Dalland definerer begrepet metode som et redskap som brukes for å samle inn data. Det vil si den informasjonen som vi trenger til undersøkelsen vår (Dalland, 2020, s. 54). En metode kan forstås som en prosess som brukes for å samle inn informasjon og få ny kunnskap. Det finnes ulike metoder som kan brukes til å samle inn informasjon til studier. Valg av metode er avhengig av hva forskere ønsker å undersøke for å svare på problemstillingen. Det finnes to hoved metoder som er kvantitativ og kvalitativ metode.

- Kvantitativ metode er en metode som brukes når det er ønske om å samle inn målbare data; data som kan telles, eller data der resultatet kan presenteres i form av tall.
- Kvalitativ metode er en metode der resultat ikke kan måles eller presenteres i formen av tall. I kvalitativ metode forskere får fram mening og opplevelser av mennesker i et gitt samfunn (Dalland, 2020, s. 54).

I kvalitativ metode kan observasjon og intervju benyttes som verktøy i datainnsamling. Et intervju er en profesjonell samtale mellom intervjueren og den som blir intervjuet, og har et formål om å produsere kunnskap. Et intervju tar sikte på å beskrive og forstå sentrale sider ved den studiesituasjonen intervjupersonen befinner seg i (Dalland 2020, s. 70). Birkmann med sine kolleger skriver at «intervjueren definerer situasjonen ved å bestemme emnet for samtalen. Det er intervjueren som spør, og den intervjuende som svarer» (Birkmann et al., 2015, s. 23).

Observasjon som metode gir oss mulighet til å se med egne øyne hvordan mennesker handler og samhandler, og hvordan de forholder seg til sitt fysiske miljø. Metoden krever også at vi lagrer det vi har observert, som skjer oftest ved at vi noterer eller benytter video (Dalland, 2020, s. 103). For å samle inn data for denne oppgaven har jeg kombinert en observasjonsmetode og intervju metode i form av samtale. Benyttelse av denne kombinasjonsmetoden gir meg muligheten for få forståelse og å være tilstede, hvor min datainnsamling skjer i direkte kontakt med observasjons miljø. Jeg har mulighet for å komme nært inn på det som skal observeres og analyseres. Intervju som metode gir meg mulighet til å få informasjon om hvordan gjenbruksmaterialer er tatt i bruk på barnehagen. Ved å gjøre min egen observasjon under

aktivitet gir meg mulighet til å se hvordan gjenbruksmaterialene brukes i praksis og å se en sammenheng mellom informasjon som jeg har innhentet ved intervjuet og praksis.

3.1 Datainnsamling

Jeg nevnte ovenfor at jeg skal kombinere observasjon og intervju som metode når jeg skal gjøre innsamling av data.

3.1.1 Informant

I følge Dalland skal informasjon om studien gis til personen som skal bli intervjuet. Dette er for at deltakere i studien skal forstå hva det innebærer når de bestemmer seg til å delta i denne spesifikke studien. Deltakere informeres også at det er frivillig å melde seg på intervju og kan trekkes når de ønsker det. Det er viktig også å informere deltakere at data som blir hentet, skal anonymiseres, og det er taushetspliktbelagt. Dalland sier at valg av informanter skal være strategisk når en skal gjøre et intervju fordi ved å velge personer som du mener har bestemte kunnskaper eller erfaringer (Dalland, 2020, s. 77, 79).

Mitt strategisk valg av informanter ble basert på hvordan det jobbes med gjenbruksmaterialer innenfor barns lek. Derfor hadde jeg behovet for å være i kontakt en informant som har kunnskap om temaet som jeg ønsker å fordype meg i. Jeg tok kontakt med kommune og bedt om kommunen hadde mulighet til å kunne hjelpe meg med å finne en barnehage som jobber med gjenbruksmaterialer. Kommunen foreslo en barnehage som jobber med utgangspunkt i Reggio Emilias filosofien. Jeg sendte derfor en forespørsel til den foreslåtte barnehagen om å få en samtale og observasjon. Jeg refererer denne framgangsmåten til Tjoras tenkning. Han hevder at observasjon studerer det hva folk gjør, mens man i intervjuer studerer det folk sier. Når man er interessert i å finne ut hva folk gjør, bør man dersom det er mulig inkludere observasjon metode (Tjora, 2011, s. 39). En person fra denne valgte barnehagen hadde takket ja til å ha en samtale med meg. Denne personen er mangeårig barnehagelærer og har kunnskap og erfaring med å jobbe med gjenbruksmaterialer i barnehage. Kommunikasjon via e-post ble vi enige om et møtes i barnehagen. Jeg besøkte barnehagen og fikk innblikk på hvordan de jobber med gjenbruksmaterialer sammen med barn. Deretter ble det avtalt tidspunkt for gjennomføring av

samtale/intervju og observasjoner. Observasjoner ble gjennomførte i to arbeidsdager. Det var totalt 11 barn (jenter og gutter) i alder mellom to til fire år som deltok i observasjoner hvor 6 var i en gruppe og 5 i andre gruppe. Det var også to voksne tilsted.

3.1.2 Intervju med personalet

Birkmann med sine kolleger skriver at «intervjueren definerer situasjonen ved å bestemme emnet for samtalen. Det er intervjueren som spør, og den intervjuende som svarer» (birkmann et al., 2015, s. 23).

Før intervjuet er det en fordel å ha litt kunnskap om temaet som skal fordypes i. «Kunnskap om temaet er nødvendige for å stille de riktige spørsmålene» (Bergsland & Jæger, 2016, s. 70). Jeg hadde gjenbruksmaterialer i lek som tema og hadde laget en intervjuguide med fire spørsmål (se vedlegg 1). Informanten var forberedt på hva intervjuet skulle handling om, og under intervjuet var jeg ikke veldig opptatt av å stille spørsmål i rekkefølge. Dette var å skape en slags frihet mellom meg og informanten. Under intervjuet tok jeg notater.

3.1.3 Gjennomføring av observasjon

I følge Tjora må en ha problemstilling eller en klar tanke på hva man ønsker kunnskap om. Dette må derfor være på plass før man gjør observasjoner (Tjora, 2011, s. 40). Jeg har valgt å gjennomføre min observasjon på denne barnehagen fordi den er miljøsertifisert for Grønt flagg barnehage for å ha jobbet bevisst med gjenbruksmaterialer. I samarbeid med denne barnehagen fikk jeg to dagers observasjonstid. For å få et innblikk i hvilket tilbud denne barnehagen gir til barna ved bruk av gjenbruksmaterialer, gjennomførte jeg mine observasjoner i en lukket avdeling. Avdelingen var informert og forbedret på at jeg skulle komme og se på hvordan leken med gjenbruksmaterialer blir når barn er involvert.

Deltakende observasjon er en forskningsmetode som innebærer at forskeren deltar i de sosiale prosessene som han eller hun studerer for å samle datamaterialer. En er aktiv under observasjon og prøver å forstå situasjonen. Graden av deltakelse kan variere fra at man har en klar funksjon, siden observasjon kan ha mange ulike former. Det er det viktig å gjøre rede for hvilken posisjon

observatøren har i miljøet (Dalland, 2020, s. 103). Frønes sier at en barnehagelærer som er ut for å finne noe spesifikt for eksempel barnas motorikk, kan det være lurt å skrive ned om det som blir sett og hørt i utkanten av situasjon.

Denne typen observasjon er målrettet og systematisk, og barnehagelæreren må holde avstand til situasjon og bør ikke involvere seg i stor grad som deltakende observasjon, men for å utvikle en generelt observerende væremåte må barnehagelæreren være aktivt til stede. Dette er for å et innenfra perspektiv på hendelser (Frønes, 2019, s. 43-44, s. 86). Jeg var både en passiv og deltagende observatør. Jeg synes at det var viktig å bli inkludert i situasjon, samtidig det var også bra å kunne ha tid til å “forlate” situasjonen for å kunne observere når det var mulig. Dette kunne gi meg mulighet til å få med meg flere detaljer i leksituasjon. Under observasjonen hadde jeg en loggbok som hjelpemiddel hvor jeg skrev ned praksisfortellinger. Frønes sier at praksisfortelling er observasjonsmetode som er mest brukt i barnehager. Praksisfortellinger er hendelser om barn og voksne i ulike situasjoner i barnehagen og handler om avgrensede situasjoner og bygger opp fortellerens egne erfaringer (Frønes, 2019, s. 95-97).

3.2 Analyse av innsamlet data

Dalland skriver at analyse av materiale fra et skal hjelpe oss til å finne ut hva intervjuet har å fortelle. (Dalland, 2020, s. 94). Etter samtale med barnehagelærer måtte jeg renskrive mine notater slik at teksten ble forståelig og lettleselig. Jeg systematiserte tekstene i tematikk slik det henger sammen. Resultatet fra intervjuet ble tematisert og presentert i kapittel 4.1.

Under observasjonstida hadde jeg notert i loggboka fem praksisfortellinger. Av disse fem praksisfortellingene valgte jeg tre som jeg synes mer relevant i forhold til min problemstilling og presenterte i kapittel 4.2.

3.3 Metode Kritikk

Jeg har hatt samtale med kun en informant noe som kunne ha påvirket mitt funn. Min erfaring fra barnehage kan ha hatt innvirkning på min tolkning og forståelse min data etter intervjuet og observasjonen. Tjora hevder at en aldri kan ha 100% kontroll over ens egen rolle, og hvordan

den kan komme til å endre seg i løpet observasjonen. Noen situasjoner vil kreve at en opptrer som barnehagelærer enn observatør. Ting vil skje fort, og det er lett at oppmerksomheten rettes mot det menneskelig interaksjon. Det blir vanskelig å opprettholde rollen som observatør fordi barna må bli tatt hensyn til (Tjora, 2011, s. 47, 49). Under en observasjonen gikk det ikke som planlagt. Det var en utfordring knyttet til at et barn som deltok i lek situasjonen kom og søkte kontakt med meg som observatør. Dette førte til at jeg mistet litt oppmerksomhet på en av de observasjonene. Det er vanskelig å sette grenser i slik situasjon at det kan verste fall utløse negative følelser hos barnet. Fordi jeg ikke kjente barna i denne barnehagen godt, kunne det ha vært hensiktsmessig å komme på besøk før eventuelt observasjon for å bli kjent med disse barna. En annen form for forstyrrelser er når jeg aktiv i leken med gjenbruksmaterialene, kan dette føre til at jeg går glipp av et godt samspill mellom barn. Et samspill som kunne ha vært viktig for min datainnsamling. Jeg nevnte tidligere at jeg tok notater i loggboka mi. Ulempen med loggboka er at en blir alltid opptatt av å notere når en situasjon pågår. Dette kunne ha ført til at kanskje jeg hadde gått glipp av en situasjon som kunne ha vært ønskelig å få med meg. Det å skrive ned notater kan det hende at noen detaljer under observasjonen kunne blitt endret fordi jeg hadde glemt en viss detalj. «Denne observasjonsmetode har den svakheten at barnehagelæreren ikke nødvendigvis får med seg alt på samme måte som ved løpende protokoll» (Frønes, 2019, s. 78). Tjora skriver at Under observasjon der barna er involvert, kan det oppstå konflikt. Det er ikke sikkert at observatør har tiden til å dra å notere. «når en ikke kan ta opp på bånd eller notere, har en bare sin egen hukommelse som redskap (Tjora, 2011, s. 49). Det etiske dilemmaet vil være at jeg gjør en konklusjon av praksisfortellingen basert på et tynt grunnlag, og at praksisfortellingene kunne ha vært påvirket av min egen opplevelse av situasjonen og interesse.

3.4 Etikk

Forskningsetikk er en del av etikken og er definert som «verdier, prinsipper, normer og institusjonelle ordninger, som til sammen bidrar til å konstruere og regulere vitenskapelig virksomhet» (Torp, 2018). Norske Senter for forskningsdata (NSD) anbefaler alle som skal forske på skoler og barnehager å ha kunnskap om frivillighet deltakelse i forskning, informasjon skal gis, og det skal være samtykke basert (nsd.no). I forkant av intervjuet med barnehagelærer og observasjon av aktiviteter (lek) sendte jeg informasjon om meg selv og undersøkelse til

barnehages ledelse hvor jeg presiserte at deltakelse var frivillig for personalet og barn, og det skulle kun tas notater. Dette ble gjort i forkant av vår første møtet (se vedlegg 2). Informanter i denne undersøkelse hadde gitt muntlig og skriftlig samtykke før samtale. Når en skal gjøre en undersøkelse, finnes det etiske perspektiver som en må ta i betraktning når det kommer til gjennomføring av observasjon i barnehagen. Barn i små alder forstår lite om forskning, derfor kan de ikke samtykke for seg selv. Det er derfor viktig at foresatte samtykker på vegne av barna (nsd.no). Dalland skriver at datamaterialet er anonymt når det ikke er mulig å knytte enkeltpersoner til opplysninger som er tilgjengelig. Det vi skriver underveis, skal ikke leses av andre før det er anonymisert (Dalland, 2020, s. 126). I mine notater er individer og denne barnehagen anonymisert.

4. Funn

Min problemstilling er *“Hvordan blir leken ved bruk av gjenbruksmaterialer for barn i barnehage?”*

I denne delen av oppgaven presenterer jeg to hovedtema som har underkategorier. Første hovedtema er basert oppsummering av samtale mellom meg og barnehagelæreren og andre hovedtema på observasjon som jeg gjorde i barnehagen.

4.1 Oppsummert samtale

4.1.1 Variasjon i gjenbruksmaterialer denne barnehagen

På denne barnehagen tas det i bruk mange og ulike materialer, og disse materialene brukes på ulike måter. De ulike materialene er alt fra metal til og med tre. Barnehagen har mulighet til å få materialer som skulle kastes av foreldre og bedrifter. Materialene i denne barnehagen byttes ofte slik at det blir rom for nye materialer og helst flere av same type for å unngå konflikter.

Når gjenbruksmateriale skal tas i bruk som leketøy, må en passe på at det er trygt for barna. Gjenstander som er skarpe eller som fort blir ødelagt, kan de ikke tatt inn fordi de ikke vil være bra for barna.

4.1.2 Gjenbruksmaterialer bidrar til utvikling av kreativitet og lek

Gjenbruksmaterialer har ulike funksjonaliteter enn det de definerte leker har og kan brukes i flere sammenhenger enn det nødvendigvis trenges til å brukes til. Gjenbruksmaterialene gir barna mer tid til å utforske hva leken kan brukes til. For eksempel når barn leker med dokker i rolleleken. Når barnehagens ansatte er på tur med barna, plukker de opp naturmaterialer som de kan ta med inn i barnehagen. De materialene som de har funnet fra turen, kan de bruke dem under forskjellige leker. Barn bruker fantasien slik at gjenbruksmaterialet blir til det barna ønsker å være i leken fordi et naturmateriale kan bety mye for barnets fantasi enn det det gjør for en voksen. I uteleken kan en pinne være for eksempel et sverd, men i en annen rollelek kan pinnen

være en tryllestav. Materialet kan ha ulike funksjoner som gir barna et bredt spekter til å være kreative på.

4.1.3 Hvordan barnehagelærer kan legge til rette for gjenbruksmaterialer i barnehage

Ved bruk av gjenbruksmateriale kan det være viktig å knytte det til et prosjekt. Dette hjelper med å sette i gang rollespill og rollelek. Det kan også gi læring til barna i det opplegget en voksen presenterer for de barna. Det er ønskelig at det er nok materialer til barna, og materialene skal være helst det av samme fordi barna skal lære av hverandre i leken. Hvis det er mye materiale, kan det føre til mindre konflikter blant barn.

Barnehagen samarbeider med BrukOm butikk i kommune. Der blir barnehagen invitert til å hente materialer som de kan ta med inn i barnehagen. Barna får også være med for å se hvilket materiale som interesserer barna mest. Det handler om å kjenne barna og se hva som fanger barnas interesse. Denne barnehagen jobber med noen prosjekter. Et av de prosjektene gikk ut på lyd. Det førte til at det ble hang opp forskjellige instrumenter som barna kan utforske forskjellige lyder på. For eksempel denne Barnehagen har mange cymbaler som er hengt opp i taket. Barna synes at det er veldig artig å slå på cymbalene og lage lyd. Disse barna bruker ulike materialer for å slå cymbalene noe som fører til at lyden blir forskjellige.

4.2 Praksisfortelling

Etter samtale med barnehagelæreren planlagte vi noen prosjekter som involverte lek med ulike gjenbruksmaterialer, noe som ga meg mulighet til å gjennomføre observasjoner. Jeg gjorde også en tilfeldig observasjon i leke situasjon hvor det ikke var voksne styr lek.

4.2.1 Praksisfortelling basert på voksenstyrt aktivitet med gjenbruksmaterialer

Jeg hadde ryddet rommet som vanligvis har vanlig leker som biler og dokker. Det var bare bilene som sto igjen inne på rommet. Billepper på gulvet hadde jeg fjernet for å få dem til å tenke nytt.

Jeg tok fram noen planker. Det var tegnet vei streker på plankene fra før. Jeg la fram bilene i en fin rekkefølge. Barna fikk komme inn i rommet. Det var totalt elleve barn som deltok i denne observasjonen hvorav fem var jenter. Barna tok først bilene og kjørte dem. Etterpå begynte barna å utforske de ulike banene på plankene og kjørte bilene på de banene. De samarbeidet i forhold til hvem kjørte først og hvilken retning i bilbanen. Jeg plasserte en planke på skrå. Da kom det et barn og begynte å kjøre en bil oppover planken. Dette førte til at bilen ikke ble bare bil som kjøretøy, men bilen ble til et fly, fordi den kjørte oppover planken og fløy. Bilene ble også til båt og tank under leken. Jeg observerte at barna laget en kombinasjon av plankene som ble til et hopp. De lekte og ville se hvilken bil som hoppet lengst. Noen barn formet plankene som et hus/garasje som bilene kunne stå i. Når et barn gjorde noe, var det ofte at noen av de barna prøvde å etterligne ved å fly eller bygge. Etter en kort stund tok vi, voksne fram et plastrør som hadde to åpninger med utgang på hver side. Plastrøret ble satt blant plankene. Barna fant ut at de kunne sende biler fra den ene åpningen av plastrøret og bilene kom ut fra den andre åpningen som en tunnel. Det ble småkonflikt fordi noen måtte vente for sin tur. Det var for det meste gutter som ble opptatt av aktiviteten.

4.2.2 Praksisfortelling med fokus på lyd

På denne barnehagen finnes det et rom med navnet Kube rommet. Personalet hadde laget en kube inne i et rom hvor materialer er satt fast i taket til kubens og hengt opp ned på ca. på barnets høyde. Disse materialene er instrumenter og lager ulike klang som barna har muligheten til å utforske. Kuben er mindre enn en meter høyde. På gulvet inne i kubens var det et kinne med pels som barna kunne sitte på og kjenne på materialet. Kuben hadde god plass der barna kunne gå fritt rundt. På observasjonsdagen var kubens tildekket av tepper slik at barna ikke kunne se hva som var gjemt bak. Kuben skulle være en overraskelse for barna. Det var ulike pinner i en kurv som barna kunne benyttes for å slå på instrumentene. I tillegg til instrumentene i taket, tok jeg med noen plastkopper som jeg satt på gulvet. Det var en ekstra voksen til stedet i aktiviteten for å støtte barna i utforskningen.

Da barna kom inn på Kube rommet, var materialene i taket nytt for barna. Det var totalt fem barn som deltok i denne observasjonen hvorav to var jenter. De var litt usikre på hva som skulle skje. I starten så barna bare opp på materialene. Det skal nevnes at det var individuelt på hvordan

barna samhandlet med materialene. Noen barn tok i materialet og begynte å utforske, mens noen barn var litt usikkert på som foregikk. Det førte til at de først ignorerte pinnene. Da jeg introduserte pinnene ved å slå på materialer, og det ble laget en lyd. Det var noe som lyste i øynene til barna, og det ble latter. Barna gikk raskt til pinnene og begynte å slå på de ulike materialene. Barna ble fascinert av lydene som kom ut av materialene. Et barn la merke til en av koppene som lå på gulvet og begynte å utforske lyden ved å slå på koppen med en pinne. Koppene var eneste material som var løse materiale og kunne holdes i hender. Lyden som ble produsert fra koppen hadde annerledes enn lyden produsert fra materialene. Det virket som barna syntes at dette var interessant. Barna slo på ulike sider av koppene for å lage ulike lyder. Det ga andre barna en ide om å prøve det samme. Uttrykkene til barna var fulgt av latter og blikk kontakt til side kamerater. Barna var flinke til å ikke gå i veien til hverandre. Barna slo med pinnene samtidig, og det ble vanskelig for oss voksne å høre om det var noe rytme inne i slagene. Men barna virket veldig konsentrerte, og det hendte at de hadde sitt eget rytmen. Ut fra ansiktsuttrykk hos barna, virket det til å være en fin stund for barna.

4.2.3 Praksisfortelling basert på barnestyrt lek med gjenbruksmaterialer

Jeg gikk rundt omkring avdelingen og fikk øye på tre barn (barn1, barn2 og barn3) som leker mor, far og barn. Jeg observerte at de hadde laget et lite hus ut av kvister og blader.

Familiemedlemmer i denne leken hadde hvert sitt eget rom. Mens de lagde senger, observerte jeg at barna gjorde ting ut fra hva andre barna gjorde. For eksempel når et barn la noen steiner i senga, ble dette etterfulgt av et annet barn. Et av barna hadde tatt med seg en kurv og gikk rundt for å samle materialer som skulle brukes i leken. Opp i kurven var det noen bokstaver av et ødelagt tastatur (keycaps), eggekartong og melkekartong. Barnet så skeptisk på materialet og klarte ikke helt å bestemme seg for hva det skulle være som leketøy. Tilslutt ble eggekartongen til middagsbord, og melkekartongen til et kjøleskap. Etter en stund ble eggekartongen plutselig til et gårdshus for dyr. Barna hadde plassert dyrene inne i huller. Melkekartongen ble til en buss som skulle kjøre sønnen til skolen.

5. Drøfting

Min problemstilling er *“Hvordan blir leken ved bruk av gjenbruksmaterialer for barn i barnehage?”*. I dette kapittelet skal jeg drøfte denne problemstillingen med utgangspunkt i de funnene i kapittel fire og knyttet dem mot teorien og selv valgt litteraturer som jeg har funnet.

5.1 Udefinert leketøy som er rettet mot uspesifisert kjønn

Ifølge Bråten og Kvalbein har gjenbruksmaterialer alltid vært en del av barnehagevirksomheten. Hvis gjenbruksmaterialet skal bli brukt som leketøy, handler det om å se potensialet i materialet. De påpeker at det finnes mange «oppskrifter» på formingsprodukter som en kan lage med gjenbruksmaterialer (Bråten og Kvalbein, 2019, s. 157). Min funn viser at leken med gjenbruksmaterialer har ingen definert funksjon og er ikke rettet mot spesifikt kjønn, derfor var det lett at det utviklet leken hvor begge kjønn holdte på med. For eksempel eggkartonger og melkekartonger kunne bli til middagsbord, et kjøleskap, et gårdshus for dyr og en buss (kapittel 4.2.3). Waterhouse har samme oppfatning. Det som gjør at gjenbruksmaterialet blir til et unikt leketøy, er at den er kjønnsnøytral. Når barn får tildelt et gjenbruksmaterial, er det vanskelig å klassifisere den i motsetning til et tradisjonelt leketøy. Med et tradisjonelt leketøy kan en allerede begynne å få tanker på hvilket kjønn som det tilhører (Waterhouse, 2013, s. 37). Dette kan illustreres i praksisfortelling i kapittel (kap.) 4.2.1 hvor barna kjørte biler, og det ble observert at det var mer gutter enn jenter som var interessert i aktiviteten. Det er ikke uvanlig å se denne forskjellen fordi tradisjonelle leker er rettet mot spesifikt kjønn, og leker med biler kan virke som det er guttegreier. Siden gjenbruksmaterial er ikke rettet mot spesifikt kjønn, kan leken med udefinerte materialer føre til at det blir mer lek på tvers av kjønn. Rammeplanens anbefaling er at barnehagen skal legge til rette slik at barn i alle aldersgrupper får varierte leke-, aktivitets- og læringsmuligheter (Utdanningsdirektoratet, s. 44).

Waterhouse hevder at med kombinasjon av leker vil gi en god balanse mellom det definerte og udefinerte. Hun sier at «Kontekstending, beskriver en prosess hvor en ting er flyttet fra det miljøet den er i eller vi forventer å finne den i, og over i en ny og gjerne uventet sammenheng»

(Waterhouses, 2013, s. 176). Det kan være greit å kombinere tradisjonelle lekene med gjenbruksmaterial. Jeg refererer til kap. 4.2.1 som eksempel hvor barna brukte planker å kjøre biler på og brukte plankene for å bygde garasje med. Dette kan føre til at barna blir bedre kjent med både den definerte og udefinerte. Det kan oppleves som definerte materialer trenger å bli brukt til det materialene er laget for, men min observasjon viser at barna bruker definerte leker i kombinasjon med udefinert, og definerte materialene fikk nye egenskaper under leken hvor bilene ble til fly, tank og båt.

5.2 Prosjekter som stimulerer fantasi og kreativitet ved gjenbruksmaterialer i barnehagen

Min funn viser at det er viktig at voksne engasjerer seg i bruk av gjenbruksmaterialer i barnehagen. For at det skal være lett å ta i bruk gjenbruksmaterialet, kan det nyttig at det knyttes til prosjekter, samtidig er det viktig at voksne gjør et kartlegging for å fange opp barnas interesse ved å involvere barna. Sæther & Angelo nevner at barnehagelærere vil være en viktig rollemodell i kreative prosesser (Sæther & Angelo, 2019, s. 109). Selv om det skal jobbes med gjenbruksmaterialer i barnehage, er det også viktig at vi, voksne reflekterer over hvilke materialer som vil være gunstige for barna i ulike aldersgruppe. Et eksempel ved prosjekt relatert illustreres i kap. 4.2.1 hvor planker ble introdusert i leken, dermed fikk barna en annen opplevelse enn å leke bare med tradisjonelt leketøy. Et annet eksempel vises i observasjons praksisfortelling kap. 4.2.2 hvor hadde voksne jobbet med et "Lyd prosjekt" hvor barna ble introdusert til de ulike instrumentene som laget ulike klang. Fredriksen sier at kvalitet i barnehagen dreier seg om opplevelser her og nå, og dette er avgjørende for kvalitet i barnehagealder (Fredriksen, 2013, s. 17). Under lyd prosjektet ble lydene møtt med overraskende blick og latter. Etterhvert ble det lagt noe fellesuttrykk hos barn. Det fellesuttrykket kom av barna som imiterte hverandre. "Et fellesuttrykk er mer enn summen av alle barnas bidrag, det er et eget uttrykk som bare skjer der og da. Opplevelsen får en her og nå opplevelse som blir umulig å forklare med ord" (Sæther & Angelo, 2019, s. 74).

Når en legger til rette for at barna skal utforske, kan det føre til naturvitenskapelig oppdagelse for barna. Det handler om hvordan barnehagelærer og barn undersøker naturen og verden. Det kan være gjennom fortellinger for å vise hvordan de kan benytte naturvitenskapelige metoder. Det kan handle om observasjon med alle sanser, rettferdige forsøk, klassifisering, tilfeldigheter og uventede hendelser (Manger & Elfström, 2016, s. 20). Aktiviteter som fremmer kreativitet hos barn i barnehager er viktig for å stimulere barna. Disse aktivitetene kan være i form av prosjekter som har hensikt til at barna skal bruke kreativitet mens de leker. Mål med de prosjektene blir at barna bruker gjenbruksmateriale samtidig som barna blir stimulert. I lyd prosjektet fant barna ut at koppene laget en annen type lyd i forhold til materialet som var hengt. Nysgjerrigheten vokste fram hos barna, og det førte til videre utforskning av lydene. Ansiktsuttrykkene til barna fortalte mye. Det virket som barna tenkte: «Hva skjer når jeg slår det her!», «hvilken lyd vil bli det». Yulianto og Sulistyono hadde i sin studie jobbet med prosjektet som gikk ut på aktivitet som fremmet gjenbruk av materialer hos barn. I prosjektet fikk barna til å lage blyantholder fra plastflaster og papp (Yulianto og Sulistyono, 2019). Bernsen sier at gjenbruksmaterialer og naturmaterialer gir en variasjon i leken og er gode valg for at prosjektet ikke skal bli en økonomisk belastning. Ved gjenbruk bruker en noe om igjen, på en ny måte og kanskje i en ny sammenheng (Bernsen, 2019, s. 77).

Rammeplanen forteller oss at vi skal ivareta barndommens egenverdi og danne et stimulerende miljø som støtter barnets lyst til å leke, utforske, lære og mestre. Og at barnehagen skal introduseres til nye situasjoner, temaer, fenomener, materialer og redskaper som bidrar til meningsfull samhandling (Utdanningsdirektoratet, 2017). Det er ikke nok å bare gi rom og muligheten til å utforske materialet, og å anerkjenne barnets behov, men det skal være også en verdi for barnehagen. Ved at barna laget hopper og testet nye baner med plankene, kan en tenke seg at barna gjorde seg erfaringer og fikk kunnskap som er enklere levd enn fortalt. Her er det viktig at personalet har kunnskap om materialet som kan tilbys til barna. Personalet kan støtte barna i utforskning for eksempel ved å vise dem ulike måter en kan bruke materialet på under leken. Jeg vil trekke frem Reggio Emilias filosofi om «materialets nye liv». Planker som ble tatt fram i praksisfortelling, fikk plankene nytt liv som bilbanen og ga barna varierte materialets opplevelser. Bråten & Kvalbein skriver “Det spesielle med gjenbruksmaterialer og oppvinning

prosesser er at vi nærmer oss materialene ut fra en tanke om at alt kan bli noe annet enn hva det er tiltenkt (Bråten & Kvalbein, 2014, s. 153). Voksne og barn kan utforske materialer sammen uten å forholde seg til hva materialene vanligvis brukes til. Dette skapes en dialog mellom voksen og barn til å reflektere sammen rundt materialene.

Jeg refererer til kap. 4.2.2 hvor barna møtet gjenbruksmaterialer i Kube rommet da de kom inn på rommet. I utforskningen var barna usikker på materialet som hengt i taket i kuben. Det trengte litt tid og veiledning før samspill mellom dem og materialet satt i gang. Som voksen «En bør være aktiv i utprøving av lek med lyd, sang og musikkinstrumenter. Greier en å vise at det ikke finnes fasit i de estetiske valgene. Viser også for barna at det er både lov og trygt å prøve seg (Sæther & Angelo, 2019, s. 109). Etter hvert ble barna tryggere på materialet og begynte å se mulighetene. Waterhouse sier «sammen med de yngste barna må vi tenke som fenomenologer og søke å avdekke materialets ulike fremtoninger» (Waterhouse, 2013, s. 54). Jeg kan tolke det slik at barna i møtet med materialet trenger tid og vil få et slags kjennskap til utstyret. Men det kreves at voksne har slike muligheter til planlegging og rom for tilretteleggelse. Barn må ha erfaring for å styrke kunnskapsskapingen, og ikke bare en øvelse (Guerra & Zuccoli, 2012 s, 722). Da barna fikk kontakt med for eksempel cymbalen. For barna kunne cymbalen ha vært et underlag, hjul, bevegelser eller lyd. Da de hadde gjort seg mange erfaringer med materialet, kunne de få et større handlingsrepertoar i arbeid med dem. Guerra & Zuccoli sier at barn kan utforske og generere forbindelser, transformere og gjenoppfinne for å fremme kreativitet, samt uttrykke og dele følelser og tanker gjennom resirkulert materiale (Guerra & Zuccoli, 2012 s, 723). Barna hadde uttrykket glede i møte med materialet og det førte til motivasjonen til å undersøke videre på materialet. Bernsen mener at det handler om å ta en kreativ tilnærming til valg av lekemateriell, og et materialrikt leketilbud inviterer til utforskning og nye lekefellesskap, dermed blir barnas kreative sider synlig (Bernsen, 2019, s. 75).

5.3 Kreativitet og samspill i Leken med gjenbruksmaterial

I kap. 4.2.3 undersøkte barnet de ulike materialer før barnet la dem i kurven i leken. Små barn bør være opptatt til å finne betydningen i selve materialet og gjenbruksmaterialet kan brukes til

mye mer. Barn er undrende skapninger, dermed trenger de å utforske. De ansatte må støtte småbarna i utforskning med materialene. Bråten og Kvalbein skriver «For babyen som krabber på gulvet, kan gavepapiret og krøllete innpakkingsbånd være mer spennende enn de uttakende presanger». Småbarna vil ikke lage noen ting, men vil heller kjenne på, bære og smak på. Det vil gi barna material erfaring og vi som voksne, vil sjelden gjøre noe slike materialer (Bråten og Kvalbein, 2014, s. 215). Ifølge Waterhouse har udefinerte materialene en veldig variert rikdom av teksturer og alt forskjellig fra skjell, pels eller sand. Det å gi barn plastleker vil føre til at de får en fattig sanse erfaring. Plastlekene har ingen type spesiell struktur på seg og vil ikke bidra så mye til utviklinga. Det blir da viktig som voksen å tilby disse barna et variert material slik at de kan få ulike opplevelser og erfaring (Waterhouse, 2013, s. 52). Bråten og Kvalbein sier at med gjenbruksmaterialer er barna med å skape et leketøy som kan bli brukt i forskjellige lekes sammenhenger. Det kan være dorullengler eller melkekartong bil (Bråten og Kvalbein, 2019, s. 160). Waterhouse nevner at det er viktig å se potensialet i gjenbruksmaterial med nysgjerrigheten, å kjenne på lysten å undersøke det, utforske og eksperimentere det (Waterhouse, 2013, s. 51). Den voksne må ta initiativ og hjelpe barna i utforskning av materialene. Videre sier Bråten og Kvalbein «Gjennom lek og øvelser kan man undersøke mangfold og muligheter i ting materialene» (Bråten og Kvalbein, 2019, s. 159). Bråten & Kvalbein skriver «Det spesielle med gjenbruksmaterialer og oppvinning prosesser er at vi nærmer oss materialene ut fra en tanke om at alt kan bli noe annet enn hva det er tiltenkt (Bråten og Kvalbein, 2014, s. 153). I min observasjon samlet barnet opp i kurven noen bokstaver av et ødelagt tastatur, eggekartong og melkekartong, og disse materialene fikk andre funksjoner enn det de hadde i utgangspunktet. Barna brukte fantasi og kreativitet hvor disse materialene fikk ny funksjon som middagsbord, kjøleskap, gårdshus for dyr og en buss.

I praksisfortelling kap. 4.2.1 ble det fjernet et bilteppe som hadde veimønster hvor barna var vant til å kjøre biler på. Etter at barna ble introdusert til planker, hadde de bygd en egne baner. Med plankene fikk barna muligheten til å bryte av dere vanlige kjørebane. Her fikk de muligheten til å vise sin kreativ side ved at de fikk bruke fantasien til å konstruere sin egen kjøremønster. Det ble godt samspill mellom barna når de kjørte kappløp på disse banene på plankene. Det fører til at det blir skapt et dypere bånd mellom barna og materialene. Barna bruker som regel lenger til å

bli kjent med materialet, og siden det er udefinert materialet, er det noe barna ikke umiddelbart kjenner igjen. Det kan føre til at leken går i forskjellige retninger. For eksempel en bil kan bare kjøres fram og tilbake, men med gjenbruksmaterialer kan det være hva som helst. Det blir mer undring og samspill mellom barna. Jeg observerte at innføring av røret i leken hadde resultert til at leken fikk en positiv og negativ innvirkning på lekemiljø for barn. Siden plastrøret hadde to utganger, og den ene utgangen førte til at det ble skapt et hopp, der bilen ble til et fly. Det ga en variasjon i leken, og barnet endret syn på det definerte materialet med en gang bilen tok avgang i luften. På den andre siden var det kun et plastrør for alle barna. Dette førte til at det ble småkonflikter over hvem som skulle kjøre bilen i røret først. Konfliktene var ikke store, men det var nok til å forstyrre leken. Guerra og Zuccoli sier at objekter og hverdagsobjekter blir interessante etter at de ble gjenkjent for barn, hvis de er dekontekstualisert og brukt til andre formål (Guerra & Zuccoli, 2012 s, 723).

5.4 Lekemiljø i barnehage

Rammeplanen sier barns trivsel, opplevelser og læring påvirkes av hvordan de fysiske rommene er utformet (Utdanningsdirektør, 2017). Lekemiljøet i barnehagen kan være et godt utgangspunkt for et pedagogisk utviklingsarbeid. Det skal tilbys rom med lek materialer, slik at materialene kan bli utforsket og undersøkt sammen med barna ut i fra deres perspektiv (Bernsen, 2019, s. 74). I kap. 4.2.1 hadde barnehagen et rom med ulike materialer og rommet ble gjort klart ved å fjerne mye av tradisjonelle leker som for eksempel dukker, og gjenbruksmaterialer ble tilført i rommet før barna kom inn. Bernsen sier at rommet som blir tilført nye materiale, blir til noe nytt, og det skaper nye opplevelser for barna. Barnehagens rom skal inspirere til nye opplevelser, utforsking eller utfordring med ulike materialer. Det skal gi muligheter for å kunne delta i forskjellige type aktiviteter eller lek (Bernsen, 2019, s. 74).

Det fysiske miljøet er med å hjelpe personalet i barnehagen, men det er opp til barnehagelærer om å prøve å utforske rommet, slik at den blir attraktiv til barna. «barnehagepersonalet må velge løsninger i lekerommet og utvalg av lekemateriell. Dette kan være med å åpne eller lukke for barnas fantasi og muligheter til lek (Bernsen, 2019, s. 75). Det er viktig at rommet må appellere

til en målgruppe, men det er ikke sikkert at det som fanger interessen til stor barna kommer til å fange interessen til småbarna. Samtidig må pedagogiske leder være innstilt til å involvere de eldste barna når det kommer til utvikling av lekerommet. «De eldste barna bør ses på som en ressursgruppe som kan bidra med alle slags utviklingsarbeider i barnehage, også det å forandre et lekerom og skape opplevelsesrom» (Bernsen, 2019, s. 78). En kan ta med de eldste barna til for eksempel et Remida senter eller ut i naturen for å finne materialene som kan benyttes i lekerommet. Det vil være materialer som barna vil få nytte av og vil skape glede om det kan bli tatt med inn i barnehagen. Bernsen sier «Ved å la barna få innflytelse og få bidra til å medvirke med sine innspill kan det komme fram et stort engasjement og eierforhold hos barna (Bernsen, 2019, s. 77). Det kan påvirke utviklingen av rommet i en positiv retning for både barn og ansatte. Det kan føre til at rommet blir mer spennende og attraktivt ikke bare for de småbarna, men for eldste barn også. I samtale med barnehagelæreren (kap. 4.1.3) kom det frem at barnehagen blir invitert til å hente materialer fra lokale bedrifter, og barnehagen bruker å involvere barnehages unger for å se hva som interesserer barna. Det finnes flere måter barnehager kan samle inn spennende materialer som inviteres til lekerom. En av mulighetene er å ta kontakt med lokale bedrifter, virksomheter eller ReMida senter for å få veiledning og råd om hva som kan være aktuelt for barnehagen. En kan også undersøke med personal og foreldregrupper om de har ønskende materialer liggende hjemme. «Gjennom samarbeid med slike sentre får barn tilgang til et rikt og variert materialutvalg, og de erfarer og lærer om gjenbruk gjennom utforskning og skapende virksomhet (Waterhouse, 2013, s. 87). Det kan diskuteres bra aktuelt det er å spørre foreldre om mulige materialer som kan brukes i barnehagen. Foreldrene kan ha ulike perspektiv om forespørsel. Røsth publiserte en artikkel i Østlandets Blad hvor en barnehage ville samle inn ulike materialer som doruller for julepyntproduksjon, og barnehagen fikk reaksjon fra et av foreldrepårene som mente at det var uhygienisk fordi dorullene hadde stått på do (Røsth, 2012).

Når det kommer til tilrettelegging for rommet til småbarn, vil det være annerledes til storbarna. Småbarn mulighet til å medvirke er begrenset i forhold til de eldste barna. Dette er på grunn av blant annet det språklige aspektet. Løkken legger stor vekt på det kroppslige aspektet, som kan være viktigere enn lek med små definerte leker (Løkken, 2004, s. 62). Løkken mener videre at de definerte lekene passer best for ett og ett småbarn fordi det kan oppstå konflikt mellom dem.

Informanten nevner at barnehage må ha mange materialer som mulig for å unngå konflikt. For eksempel hvis barn A ser at barn B har en lek som barn A vil ha, og barn B ønsker å beholde same leke, kan dette føre til uenighet mellom dem, dermed konflikt. Løkkens undersøkelse viser at barna leker lenger og mer sammen, og det er mindre konflikter, når det er lek med store gjenstander og selve toddler kroppen (Løkken, 2004, s. 30). Det er viktig at personalet skaffer seg informasjon og erfaring ved å observere hva småbarna er opptatt av og klassemiljøet. Ute i naturen finnes det mange materialer som kan bli tatt med inne i barnehage for småbarn, for eksempel kongler, pinner eller steiner med annen tekstur. I følge Løkken lærer barna best av det kroppslige og vil det være lurt for barnehagepersonalet å ha nok materialet til alle. Det bør være nok av det samme lekematerialet sånn at barna kan herme etter hverandre (Bernsen, 2019, s. 77). Barna brukte kropp, sanser og gjorde tolkninger av tingene i rommet i kap. 4.2.2. Jeg observerte også hvordan et av barna brukte sin bilen til å få landet på vinduskarmen i kap. 4.2.1. Som barnehagelærer vil det være viktig for meg å ha kunnskap om rommets betydning, og hvordan det kan være med å påvirke barna. Det blir viktig når det kommer til planlegging av lekemiljø eller hva som skal velges av nytt material.

4.5 Barnesikkerhet ved bruk av gjenbruksmaterialer

Noen barnehager satser på å supplere fine leker med gjenbruksmaterialer fordi det er ofte konflikter om fine lekene, men med gjenbruksmaterialene blir det nok til alle (Indreiten, 2021). Ut fra samtale med barnehagelæreren (kap. 4.1.1) la barnehagepersonalet vekt på at gjenbruksmaterialer skal være av god kvalitet og trygg for barn i barnehagen. Dette stemmer overens med det Waterhouse sier om materialer som skal brukes i barnehage. Hun sier at gjenbruksmaterialene må være av gode kvaliteter og ha egenskaper som skiller fra andre materialer. Hvis det ikke er mulighet for å finne et skille mellom materialene, vil det bare være søppel for barn. Materialene må ikke bli for ødelagt eller erstattet (Waterhouse, 2013, s. 86). I kap. 4.2.3 samlet barnet bokstaver fra en ødelagt tastatur (keycaps). En kan tenke seg at de keycapsene kan være farlig for småbarn fordi de er løse smådeler og kan settes i munnen. Dette ville være avhengig av barna alder og modenhet, derfor er det viktig å ta en vurdering av kvaliteten på materialer før bruk. FHI sier at ikke alle gjenbruksmaterialer er kvalitetssikre slik vanlige leker er, og materialene kan inneholde stoffer som er farlig. Gjenbruksmaterialer er ikke

testet slik leker er, og plastpartikler i gjenbruksmaterialene kan inneholder kjemiske stoffer som ikke er ønskelig at barna skal utsettes for (Indreiten, 2021)

6. Avslutning

I denne oppgaven valgte jeg å se på hvordan leken blir påvirket av gjenbruksmaterialer hos barn i barnehage. For å få innblikk knyttet til problemstillingen gjennomførte jeg et intervju med barnehagelærer og tre observasjoner i en barnehage. I situasjoner hvor barna hadde god tilgang til material, grep de muligheten til å utforske gjenbruksmaterialene under lek og aktiviteter. Mine observasjonene av leken med gjenbruksmaterialer i barnehagen viser at barna ble stimulerte til å bruke fantasi, noe som førte til kreativitet i fellesskap. Observasjonene viser også hvordan gjenbruksmaterialer påvirket leken i ulike retninger sammen for både yngste og eldste barna i barnehagen. Noen tilfeller er voksenrollen viktig når barna skal kom i møte med nye ting som gjenbruksmaterialer. Da kan det være nødvendig at barnehagelærer initierer bruk av gjenbruksmaterialer i leke hos barn gjennom prosjekter. Dette gir barna rom til å utforske materialet og vil gi en annen tilnærming på materialet. Det finnes ulike måter å jobbe med gjenbruksmaterialer på gjennom prosjekter. I denne oppgaven ble det gjennomført prosjektet knyttet til lyd og lek med planker. Siste observasjon var om frilek med rollespill. Som framtidige barnehagelærer har jeg et ansvar om å tilrettelegge for at barna får kjennskap til ulike materialer som kan stimulere og fremme kreativitet. Bruk av gjenbruksmaterialer er bærekraftig for miljøet når de brukes av barna i leken, og gjenbruksmaterialene har alle slags farger og former. Det er alltid tilgjengelig og er ikke minst gratis.

REFERANSELISTE

- Bakke, K. (2017). *Kunsten å skape i flate og rom*. Bakke, Sæbø, A. B., & Jenssen, C.(red.) *Kunst, kultur og kreativitet: kunstfaglig arbeid i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm akademisk.
- Bersen, S. A (2019). *Barnas lekerom i forandring*. Møen, I & Thoresen, E.(Red.) *Kunstpedagogisk utviklingsarbeid i barnehagen* (1. utg, s.73-85). Fagbokforlaget.
- Birkmann, K., S. Anderssen, T. M., & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Bråten, I. & Kvalbein, Å. (2014). *Ting på nytt: En gjenbruksdidaktikk*. Fagbokforlaget
- Bråten, I. & Kvalbein, Å. (2019). *Den lille ting verden – gjenbruk og nye materialpraksiser i barnehagen*. Møen, I. & Thoresen, E. (Red.) *Kunstpedagogisk utviklingsarbeid i barnehagen* (1.utg, s.143-162.). Fagbokforlaget.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. (7. utgave.). Gyldendal.
- FN- SAMBANDET. (2021, 28. Oktober). *Bærekraftig utvikling*. <https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>
- FN- SAMBANDET. (2022a, 01. Mars). *FNs bærekraftsmål*. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/ansvarlig-forbruk-og-produksjon>
- FN- SAMBANDET. (2022b, 18. Mars). *FNs bærekraftsmål*. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
- Fredriksen C. B. (2013). *Begripe med kroppen: barns erfaringer som grunnlag for all læring*. Universitetsforlag.
- Frønes, M. H. (2019). *Den observerende barnehagelæreren*. Fagbokforlaget.
- Grønt Flagg (u.å). *Grønt Flagg i barnehagen*. Hentet 12. april.2022 fra <https://grontflagg.fee.no/barnehage>.

Guerra, M & Zuccoli, F. (2012). Finished and Unfinished Objects: Supporting Children's Creativity Through Materials, 721-727.

https://www.researchgate.net/publication/271583868_Finished_and_Unfinished_Objects_Supporting_Children's_Creativity_Through_Materials

Holt, C. (2018). Reduce, Reuse, Recycle–The ‘three R’s’ of the waste management hierarchy and their impact on packaging. *School of Architecture, Design and the Built Environment*, 1-7.

<https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1086.9432&rep=rep1&type=pdf>

Haabesland, A. Å. & Vavik, R. E. (2010). *Kunst og håndverk: hva og hvorfor*. Fagbokforlaget

Indreiten, A. B. (2021, 9. mars) FHI advarer mot gjenbrukstrend i barnehage. NRK.

<https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/fhi-advarer-mot-gjenbrukstrend-i-barnehager-1.15403057>

Lillemyr, O. F. (2011). *Lek på alvor* (3. utg.). Universitetsforlaget.

Løkken, G. (2004). Toddlerkultur. Om ett- og toåringenes sosiale omgang i barnehagen.

Cappelens Akademiske forlaget.

Manger, & Elfström, I. (2016). *Barn og naturvitenskap : oppdage, utforske og lære i barnehage og skole*. Cappelen Damm akademisk.

Norske senter for forskningsdata(u,å). Barnehage og skoleforskning. Hentet 20. april.2022 fra <https://www.nsd.no/personverntjenester/oppslagsverk-for-personvern-i-forskning/barnehage-og-skoleforskning/>

Olerud, K., Tjernshaugen, A. & Andersen, G. (2022, 21. Mars). Bærekraftig utvikling. I *Store Norske Leksikon*. https://snl.no/b%C3%A6rekraftig_utvikling#-FNs_kommisjon_for_b%C3%A6rekraftig_utvikling

ReMida Trondheim (u.å). *REMIDA TRONDHEIM - Senter for kreativ gjenbruk - Hva gjør vi:* Hentet 01. Mars 2022, fra <https://remidatrandheim.wordpress.com/>

Rosvold, K. A. (2021, 6. mai) Gjenbruk. I *Store Norske Leksikon*. <https://snl.no/gjenbruk>

Røsth, B. (2012, 11. november) Barnefar stanset dorullnisser i barnehage fordi de har vært på do. *Østlandets Blad*. <https://www.oblad.no/nyheter/ski/nyheter/barnefar-stanset-dorullnisser-i-barnehage-fordi-de-har-vart-pa-do/s/2-2.2610-1.7663895>

Sæther, M. & Angelo, E. (2019). *Barnet og musikken: innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter* (3. utgave.). Universitetsforlaget.

Tjora, A. (2011). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (1.utg). Gyldendal

Torp, I. S. (2018, 29. oktober) kva er forskningsetikk?. *Forskningsetikk*.
<https://www.forskningsetikk.no/om-oss/kva-er-forskningsetikk/>

Utdanningsdirektoratet (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*.
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Waterhouse, A.H.L. (2013). *I materialenes verden*. Fagbokforlaget.

Waterhouse, A.H.L. (2017). *Med kunst i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Yulianto, N. & Sulisty, E. T. (2019). Plastic Waste Based Recycle Art Co-Creation to Enhance the Schools Resident Creative Culture. *Atlantis Press*.
https://www.researchgate.net/publication/340303139_Plastic_Waste-Based_Recycle_Art_Co-Creation_to_Enhance_the_Schools_Resident_Creative_Culture

Vedlegg 1

Jeg tenker også å gjennomføre et kort intervju med en barnehagelærer hvor jeg kan ta notater uten lydopptak. Følgende spørsmål blir fokus:

- Hvordan kan gjenbruksmaterialer bidra til utvikling av kreativitet og lek?
- Hvilke gjenbruksmateriale bruker du/dere i denne barnehagen?
- Hvordan er barnas interesse i ulike gjenbruksmaterialer og hvorfor?
- Hvordan jeg som barnehagelærer, kan legge til rette for gjenbruksmaterialer i barnehage?

Vedlegg 2

Vil du delta i bachelorprosjektet

«*[Gjenbruksmaterialer i barnehage]*»?

Mitt navn er Abel Muteba. Jeg studerer for å bli barnehagelærer, med Realfag som hovedfokus. 3. året på DMMH.

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å bidra i et prosjekt hvor det skal kartlegges hvordan barna benytter seg av gjenbruksmaterialer under leken. I dette skrivet vil du få informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelsen i prosjektet vil innebære.

Formål

Min problemstilling er bruk av gjenbruksmaterialer i barnehage - En ressurs under leken

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

I denne bachelor vil jeg utføre kvalitative intervju, av både ansatte og barn hvis det lar seg gjøre. Jeg vil også utføre observasjoner av en bestemt situasjon og se etter spesifikke ting. Jeg skal notere underveis. Intervjuene vil vare i maks 60min. Det vil ikke bli hentet inn personlig info om informanten. Informantene som deltar kommer til å bli anonymisert i oppgaven.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bruke opplysningene om deg og opplysningene jeg får fra intervjuene kun til formålene som er beskrevet i dette skrevet. Opplysninger blir behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernsreglementet. I prosjektet vil det være jeg som har tilgang til notater jeg har tatt underveis, men opplysningene og informasjonen kan bli delt med veilederne mine ved DMMH om behov. Navnet ditt, og evt. andre personopplysninger, vil bli kodet gjennom hele prosjektet, for å beskytte personvernet ditt.

Prosjektet skal avsluttes [29.04.2022].

Med vennlig hilsen

Abel

Prosjektansvarlig

Student: Abel Muteba

(Claudia Melis)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*]. Jeg samtykker til:

.. å delta i (*Intervju & observasjon*).

Dato: ...30.03.22.....

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.